

Jaargang 5

nummer 8

nov. 2009

LAATSTE NIEUWSBRIEF in 2009

Nieuwsbrief november 2009

Oktober 2009 was een vrij gewone maand wat het weer betreft, geen records (wat tegenwoordig ook al bijzonder is), wat zon, wat regen, niet te koud of warm, gewoon een lekker herfstmaandje met voor ieder wat wils. Maar wat vinden de libellen nou van zo'n gewone maand?

Meerdere mensen gaven gevolg aan de oproep voor de laatste waarnemingen van 2009, en dat leverde al met al toch een leuke hoeveelheid waarnemingen op:

Judith Bouma maakt in haar vrije tijd graag het Fochtelooveen onveilig, verschijnt daarmee zelfs in documentaires op tv, en als zij zich ergens laat zien wordt tegenwoordig de groene looper uitgerold. Dat is allemaal niet voor niets, want op 14 oktober zag ze nog tientallen Steen- en bruinrode heidelibellen druk eiafzettend, en een Bloedrode heidelibel. Deze laatste is ook behoorlijk aan de late kant. Maar wat die dag bijzonder maakte was een heuse venglazenmaker! 14 oktober is een hele late datum voor deze libel, het

was en is nog steeds de uiterste Friese datum een hele bijzondere waarneming dus! Op 27 oktober zag ze nog een Zwarte heidelibel, de laatste Friese datum daarvan is 2 november, dus ook dat is een hele leuke waarneming. (foto Fochtelooveen – Judith Bouma)

(foto Paardenbijter – Rudy Offereins)

Op 14 oktober zag Freek Nijland nog een Blauwe glz en drie Houtpantserjuffers. 28 oktober leverde Remco Hiemstra in het Ottema Wiersma reservaat 8 Houtpantserjuffers, 4 Bruinrode heidelibellen en een Paardenbijter op.

Op diezelfde dag zag Peter Ferwerda in hetzelfde gebied een Bruine glazenmaker, een Paardenbijter en een Bruinrode heidelibel. Mooie resultaten voor het toch wat minder libellenrijke noorden van Fryslân. Sake Roodbergen wist op deze datum ook een Paardenbijter op het netvlies te krijgen. Yde Kuipers trof bij Morrapaad maar liefst 3

Paardenbijters aan op 1 november.

Tom jager weet wel vaker hele late paardenbijters te traceren, en dit jaar lijkt hij met een exemplaar op het Katlijkerschar op 2 november de laatste Friese Paardenbijter van 2009 gezien te hebben.

Een nog latere Glazenmaker werd gezien door Egbert Meetsma bij Oudega, op 5 november trof hij daar nog een Blauwe glz aan!

Klaas Beenen trof dit jaar bij het Diaconieveen op 2 oktober nog een Viervlek aan, een heel laat exemplaar! De laatste jaren zien we vaker dat voorjaarsoorten zich heel laat in het seizoen nog even voorzichtig laten zien. Vorig jaar werden in oktober meerdere Viervlekken en Noordse witsnuiten gemeld. Dit jaar lijkt de Viervlek van Klaas de enige die zo laat nog rondvloog.

Herman Feenstra mocht eind oktober nog even flink genieten van vrij late eiafzet van de Blauwe glazenmaker. Bij de

werkschuur op het Fochtelooveen zag hij een vrouwtje eitjes afzetten in dood hout, en een paar dagen later, op 29 oktober zag hij nog een vrouwtje (dezelfde?), deze zette eitjes af in een oude houten damwand. *(foto: Herman Feenstra)*

Ook op de Waddeneilanden kun je in de herfst nog terecht voor libellen. Aan een kant zou je denken dat de eilanden veel te winderig zijn om dan nog libellen op te leveren, aan de andere kant kan het door het zeewater de temperatuur er wel net even hoger zijn dan op het vasteland.

In ieder geval zag Rudy Offereins op Ameland nog zeker 5 Paardenbijters en net zoveel heidelibellen rondvliegen op 9 oktober. Op waarneming.nl is te zien dat het nog later kan, en dat zelfs bijna de hele oktobermaand door libellen werden gezien op de eilanden. Zo zag Marijn Prins op 25 oktober nog een Paardenbijter op Schiermonnikoog, toch een behoorlijk late waarneming voor een hoopje zand midden op zee!

Een opsomming van het najaar is natuurlijk niet compleet zonder de winterjuffers. De Noordse winterjuffer deed het dit najaar weer verassend goed in Fryslân. In de twee voorgaande jaren waren de aantallen wat gezakt na het topjaar 2006. In 2009 is de provincie veel minder uitgebreid onderzocht, maar met steekproeven op indicatieve locaties werd wel duidelijk dat de aantallen dit jaar weer wat omhoog zijn gegaan. Dit lijkt allemaal vrij normaal voor de Noordse winterjuffers, over het hele verspreidingsgebied zijn jaarlijks schommelingen waarneembaar, en aan de grenzen zijn die vaak het duidelijkst. De noordgrens van het Noordse winterjuffer gebied ligt in Fryslân, dus is het altijd verassend wat de juffers in onze provincie uitspoken. *(foto Noordse Winterjuffer – Judith Bouma)*

Judith Bouma had al enkele jaren een plekje op het oog bij de Kale duinen waar volgens haar ooit een winterjuffer moest opduiken, en na meerdere nulwaarnemingen was het dit jaar op 15 oktober bingo! Dergelijke waarnemingen maken wel weer duidelijk dat volhouden soms leuke dingen kan opleveren.

Franciscus Koopman was eigenlijk al in de voorbereiding voor de winterslaap, maar keek op 18 oktober toch nog eerst nog maar even op een ruigteveldje op het Katlijkerschar. Dat leverde maar liefst 9 Noordse winterjuffers op, een hele mooie score voor dat gebied!

Wat dit jaar ook een opvallende score opleverde was het bos bij Beetsterzwaag. Daar werden op één klein plekje maar liefst 4 exemplaren bij elkaar gevonden. In deze omgeving zijn de juffers doorgaans erg moeilijk op te sporen omdat de aantallen erg vaak laag zijn. Nog een vermelding waard is een gebiedje in de buurt van Elsloo waar maar liefst 18 juffers werden gevonden in één gebiedje. Een hoog aantal voor een gebiedje wat ver van de belangrijkste voortplantlocaties ligt.

Op andere bekende locaties werden de juffers dit jaar ook redelijk makkelijk gevonden, en nu de Friese zandgronden redelijk geladen zijn met Noordse winterjuffers wordt het qua voortplanting weer spannend dit voorjaar. Zullen ze elkaar ergens bij het water treffen, en is er dan ook iemand om dat waar te nemen?

De Bruine winterjuffer blijft ook jaarlijks opduiken, oa in de bossen van Beetsterzwaag werd een exemplaar gevonden, en bij Bakkeveen zaten zelfs twee exemplaren gebroederlijk naast elkaar in een zonnig hoekje. Het blijft vrij dun op Bruine winterjuffer gebied in Fryslân, maar dat is ook wel mooi. De libel krijgt er de status zeldzaam door, en omdat ze in een groot deel van Europa vrij algemeen zijn is dat toch leuk voor het diertje.

Peter de Boer heeft er overigens al een gewoonte van gemaakt om jaarlijks één of enkele Bruine winterjuffers in onze provincie te zien, best wel een prestatie, want zoveel vliegen er ook weer niet rond. Dit jaar trof hij zijn Fuscaatje op het Terwispeler Grootschar!

(foto Bruine Winterjuffer – Ep van Hijum)

Efkes yn it Frysk:

Op 19 septimber wiene Rintsje Bouma (om te filmjen) en ik (om te fotografearjen – Sake Roodbergen) by de troch ús sa doopte Pompeblêdepoel -in prachtich plakje- tusken Bakkefean en Wynjewâld. It waard dêr dy deis 25,2 graden neffens Piet. Rintsje en ik gongen der hinne om in wyfke fan de Feanmoasbiter te sjen as dy oan it aaike lizzen is. Dat slagge, dat wol sizze, ik seach ien kear ien wyfke en ek net langer as twa sekonden, mar lang genôch lokkernôch foar my om twa foto's te meitsjen. Mar jammergenôch

te koart foar Rintsje om fan de oare kant ôf nei my ta te kommen om har op de film te setten.

It wie foar my absolút in 'magic moment' fan 2009 as it giet om de libellen, suver noch moaier as de Boarnelibel dy't Anneke en ik by Posterholt krekt oer de grins yn België seagen fan't simmer.

(foto Noordse Glazenmaker – Sake Roodbergen)

FRIESE LIBELLENATLAS

Een werkgroep bestaande uit Peter de Boer, Ronald van Seijen, Tom Jager, Karin Uilhoorn en Ep van Hijum zijn druk bezig met het schrijven van teksten, het maken van overzichten, het regelen van financiën en alle drukte rondom het maken van een speciaal boekwerk over de libellen van Fryslân. Een hele klus, maar tegelijkertijd ook erg leuk werk.

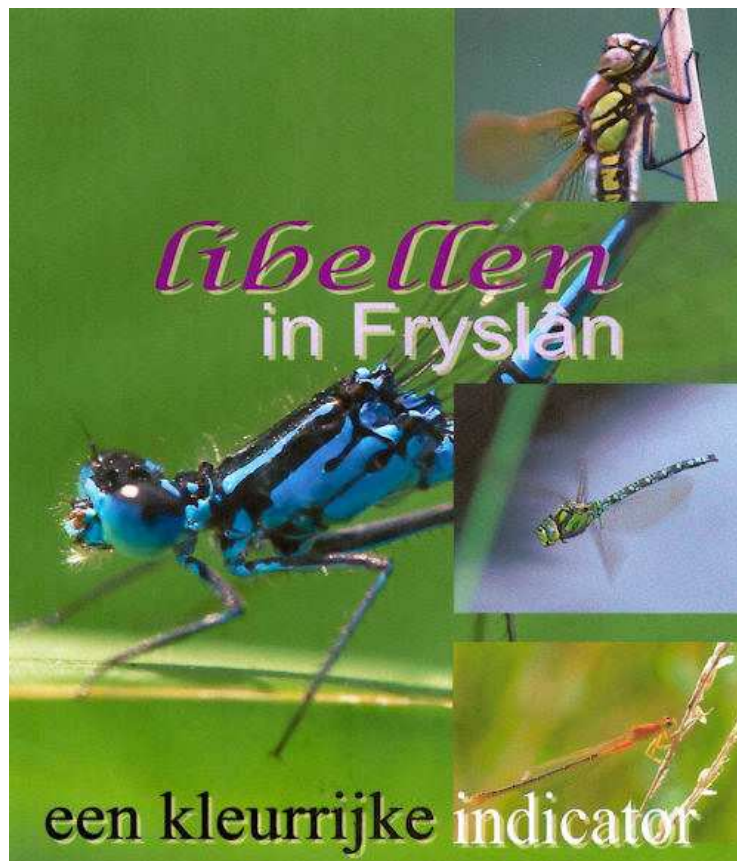
Een fotoredactie (Franciscus Koopman, Judith Bouma en Ep van Hijum) is bezig met het verzamelen van de mooiste foto's van libellen en landschappen en het blijkt dat er geweldig mooie foto's zijn.

Ook u kunt uw steentje bijdragen! Blader eens (oude) notitieboekjes, blaadjes, hersencellen door of er nog waarnemingen van libellen in Friesland zijn die niet zijn doorgegeven. Deze gegevens hebben we nodig, omdat er nog veel onontgonnen gebied aanwezig is. En misschien heeft u net die waarneming die dat blok zo bijzonder maakt!

Ook alle gegevens van het aanstaande jaar 2010 kunnen nog meegenomen worden! Het insturen van waarnemingen voor deze atlas kan tot 31 december 2010. Alle waarnemingen die later binnenkomen kunnen jammergenoeg niet meer meegenomen worden.

Dus fietst u in 2010 door Friesland, komt u al bungy jumping bijzondere libellen tegen, spot u libellen tijdens een kanovaart, vliegt er een libel tegen het voorraam van uw auto, komt u al wandelend libellen tegen noteer de waarneming en geef deze door.

Veel succes!

De Hynstebiter - libellenwerkgroep van de FFF

Doelstellingen:

- Het stimuleren, enthousiasmeren en initiëren van libellenonderzoek in Fryslân.
 - De verspreiding van libellen in Fryslân in kaart brengen.
 - Coördinatie van inventarisaties en monitoring van libellen.
- Kennisoverdracht door middelen van publicaties & rapporten, excursies, cursussen en lezingen.
 - Geven van beheeradviezen ter bescherming van bedreigde en kwetsbare soorten.
 - Het samenstellen van een Atlas van de Friese libellen.
 - Het doen van ecologisch onderzoek naar libellen in Fryslân

Algemeen:

E. Peter de Boer (tel. 06-53609123)

E-mail: faunax@kpnmail.nl

Nieuwsbrief

Ronald van Seijen

ronaldbonne@hotmail.com

Website, ledenadministratie, penningmeester

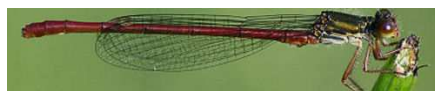
E. van Hijum (tel. 0514 – 681758)

E-mail: epvanhijum@gmail.com

Activiteiten:

Wyke Pronk

wykepronk1@hotmail.com

website www.hynstebiter.nl

Wordt donateur van de Hynstebiter!

Voor €7,50 bent u al donateur van de Hynstebiter. U ondersteunt dan het libellenonderzoek in Friesland, wordt regelmatig op de hoogte gehouden van nieuwtjes, waarnemingen en activiteiten via de digitale nieuwsbrief en kan gratis deelnemen aan alle Hynstebiterexcursies en de ledenavond. Daarnaast bieden wij hulp bij determinatie, het schrijven van rapporten, begeleiding bij het doorgeven van waarnemingen, het aanvragen van inventarisatievergunningen. Uw bijdrage draagt ook bij aan het onderhoud van de website, de organisatie van het atlasproject, inventarisaties van witte gebieden en de organisatie van talloze andere activiteiten. De opgedane kennis, die door onderzoek en inventarisaties worden verkregen, zal ingezet worden om libellen en de waterrijke ecosystemen waarin zij leven, te beschermen en verbeteren. Kortom; houdt u van libellen, wilt u meedoen en op de hoogte blijven van het libellenonderzoek in Friesland; Ondersteun de Hynstebiter en wordt donateur! U kunt zich aanmelden bij: epvanhijum@gmail.com onder vermelding van "Donateur Hynstebiter" of schriftelijk / telefonisch via E. van Hijum – Buorren 8 – 8721 GP te Warns. Telefoon: 0514-681758. Giro 2865873 t.n.v. E.van Hijum – hynstebiter - te Warns. Vermeld zoveel mogelijk uw adresgegevens (liefst ook email en tel.nr). U krijgt een bevestiging van donateurschap en ontvangt dan het hele jaar automatisch onze nieuwsbrief "It Hynstebiterke" .

Grote keizerlibel – Franciscus Koopman